

ры (режим дня, мотивация к здоровому образу и стилю жизни), объективные факторы, связанные с организацией условий жизни (продолжительность 10–12 часов ежедневно в обычные дни и 14–16 часов в период экзаменов, нагрузка, сон, еда, двигательная активность).

Научные данные и наблюдения за организацией занятий по физическому воспитанию свидетельствуют о том, что в начале каждого семестра происходит повышение умственной работоспособности, утомление наступает к концу учебного года [2, с. 11]. Поэтому занятия для воспитания быстроты и скоростно – силовых качеств должны планироваться, когда работоспособность повышена. К началу экзаменационной сессии нагрузки должны снижаться и составлять 60–70% от обычного уровня. Для улучшения умственной работоспособности, нагрузки по интенсивности должны составлять (ЧСС 130–150 уд/мин), если занятия по физическому воспитанию проходят в первой половине дня перед началом учебных занятий в вузе. Более высокие по интенсивности нагрузки (ЧСС 160–180 уд/мин) необходимо планировать на вторую половину дня, после учебных занятий в вузе. В процессе занятий необходимо учитывать субъективные оценки самочувствия студентов, объективные показатели (пульс, артериальное давление), уровень здоровья, физической и технической подготовленности.

Результаты нашего исследования и практический опыт показывают, что одним из эффективных путей решения проблемы формирования потребности к физкультурно – спортивной деятельности является совершенствование организации, содержания, средств и методов физкультурно – оздоровительных занятий студентов на основе личностно – ориентированного подхода, творческий подход к классическим методикам, работа над повышением уровня сознательности студентов. Необходимо учитывать при планировании занятий, в каком функциональном состоянии находится студент, увеличивая или снижая нагрузку индивидуально, корректируя учебный процесс по психофизическому состоянию студента. Физическое воспитание положительно влияет на уровень здоровья студента, если преподаватель будет располагать данными о текущем психофизическом состоянии организма и предлагать физические упражнения, адекватные этому состоянию с учетом возрастных морфофункциональных и психологических особенностей.

Список литературы: 1. Физическое воспитание и спортивное совершенствование студентов: современные инновационные технологии: научная монография / под ред. проф. Р.Т. Раевского. – О.: Наука и техника, 2008 – 616 с. 2. Здоров'я і освіта; проблеми та перспективи. Матеріали III Міжнародної науково – практичної конференції. – Донецьк: ДонНУ, 2012 – 248 с. 3. Физическая культура студента: учебник / под ред. В.И. Ильинича. – М.: Гардарики, 2000. – 448 с. 4. Физическая культура: учебное пособие / под ред. В.А. Коваленко. – М.: АСВ, 2000. – 432 с. 5. Купчинов Р.И. Оценка психофизического состояния студентов в учебном процессе по физической культуре: учеб – метод. пособие / Р.И. Купчинов, Т.А. Глазко. – Мн.: МГЛУ, 2006 – 46 с.

*Богдан Ж.Б., Солодовник Т.О.
м. Харків, Україна*

РОЗВИТОК ДУХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ ТЕХНІЧНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Для сучасного суспільства вже недостатньо виховання просто професіонала, людину добре освічену, знаючого, який вміє працювати в сучасному світі високих технологій, але

який не замислювався над наслідками і роллю своєї діяльності в загальнолюдському масштабі. Розуміння того, що в процесі освіти ми повинні виховувати, перш за все, людину, а потім вже власне професіонала в тій чи іншій сфері діяльності, ще в недостатній мірі усвідомлюється більшістю викладачів. Одним з найважливіших морально-етичних якостей людини є доброта. Як зазначає В.А. Міжеріков, «Доброта – якість людини, що виражає його здатність і прагнення робити людям добро. У повсякденній свідомості під добром розуміються такі якості особистості, як м'якість, люб'язність, дбайливість, здатність до співчуття, без яких доброта не мислима. Справжня доброта є принциповою і надихається турботою не тільки про благополуччя іншої людини, але і про його моральному досконало, гідність» [1, с. 103].

Значну увагу питанням особистісно-орієнтованого навчання, виховання моральності та духовності приділяє у своїх роботах докгор філософських наук, академік Іван Андрійович Зязюн. Його ідеї педагогіки добра, педагогіки орієнтованої на всебічний розвиток особистості, на самостійну думку, на індивідуальне усвідомлення свого «Я» і необхідності своєї не тільки професійної, але й духовної самореалізації в житті, широко відомі як у нас в країні, так і за кордоном [2].

Проблема розвитку духовного потенціалу перебуває в центрі уваги і в багатьох зарубіжних дослідників. Так Г. Гарднера, спираючись у своїх працях на структури ісихіки та їх вплив на педагогічну і розвиваючу психологію, вважає необхідним організацію викладання всім категоріям учнів дисциплін, що розвивають у них розуміння правди, краси і доброти, а так само прищеплення цих почуттів. На думку автора, душа людини значною мірою формується в залежності від його здібностей «знати правду», «любити красу» і «бути добрим» [3].

Кожна людина прагне до самореалізації себе як особистості, і духовна складова цієї особистості є, на наше переконання, більш пріоритетною і важливою у відчутті свого «Я», своєї значущості і гармонії з навколишнім світом. Головною метою освіти і виховання має бути розкриття і розвиток морально-етичного і духовного потенціалу людини. Це, на наш погляд, є центральною, інтегруючою якістю людини, що демонструє його ставлення до світу, його вчинків, спрямованості його діяльності в цілому.

Сучасне суспільство висуває доже високі вимоги до майбутніх інженерів, у зв'язку з цим студенти повинні оволодіти не тільки професійними знаннями, вміннями та навичками, а й бути всебічно розвиненими особистостями. Випускник вищого технічного навчального закладу повинен бути здатним до системного аналізу важких проблемних ситуацій; вміти прогнозувати наслідки рішень, що приймаються, у тому числі й довгострокові.

У повсякденному житті кожна людина постійно вступає у взаємодію з іншими, тому що кожен живе та розвивається не окремо від соціуму, а безпосередньо в ньому. Це стосується й професійної діяльності майбутнього інженера, де він повинен поєднувати високий рівень професіоналізму, психолого-педагогічні знання й управлінські навички. При цьому треба враховувати, що лише високоморальна людина може вважати себе справжнім лідером, представником сучасної національної еліти. Як відзначають Л.Л. Товажнянський, О.Г. Романовський, О.С. Пономарьов, «Гармонійне поєднання високих морально-етичних якостей і духовної культури з істинним професіоналізмом та інноваційним типом мислення представників цієї еліти будуть служити надійною передумовою того, що наше суспільство отримає нову модель управління, здатну мобілізувати творчий потенціал народу і вивести його на шлях соціально-економічного і духовного відродження, досягнення сучасних стандартів якості життя» [1, с. 95].

Протягом усього процесу навчання має відбуватися виховання моральності та духовності студентів вищого технічного закладу, особливу роль в цьому відіграють гуманітарні науки, які можуть змусити задуматися людину про сенс свого життя та призначен-

ня його на Землі. В курсі гуманітарних дисциплін даються не тільки знання про людину, її особливості поведінки та взаємодії з іншими людьми, але й приділяється не мале увагу розвитку духовної й моральної сфер особистості. Піднімаються питання доброти, гуманності, моралі, про складність узгодження особистісних і суспільних цінностей.

Найбільш складне питання – це питання, що стосується методик виховної роботи, яка забезпечувала б внутрішнє прийняття моральних і духовних цінностей. Один із шляхів вирішення даної проблеми, пропонований деякими педагогами та дослідниками в області моралі – релігійне виховання. Будь-яка релігія в своїй основі містить питання про сенс і призначення людського життя, про духовні і етичні ідеалах, служіння яким і повинно складати життєвий шлях будь-якої людини.

Релігійне виховання може стати важливим формуючим елементом в моральному та духовному розвитку майбутніх фахівців. Так видатний педагог К.Д. Ушинський вважав християнські ідеї найбільш природними: «Як би хто не дивився на християнську релігію, але наука не може на неї дивитися інакше, як на історичне явище, що виникає з потреб і властивостей душі людської» [2, с. 55].

Однак система вищої освіти не має права нав'язувати ту чи іншу релігію. Це повинен бути особистісний вибір людини, що спирається на його глибинні потреби душі. При цьому завдання науково-педагогічного складу має полягати у тому, щоб допомогти студенту зрозуміти самого себе, розкрити свій внутрішній потенціал, розраховувати на духовне багатство.

Питання релігійного виховання, його доцільності, необхідності та значущості широко дискутуються в сучасній педагогіці. Як підкреслює А.Г. Романовський, «Релігія являє собою одну з найдавніших форм суспільної свідомості. У цій якості вона споконвіку відіграє істотну роль у різноманітних сферах людського життя, в формуванні та розвитку його культури і моральності, філософії та науки, у становленні та практичній реалізації системи навчання і виховання підростаючого покоління» [3, с. 24].

Одним з основних завдань виховання майбутніх фахівців є розвиток моральної відповідальності і духовного потенціалу. Ця задача має принципове значення в майбутній практичній діяльності інженерів-керівників. Так як керівник повинен усвідомлювати, що нарівні з економічними чинниками ефективності управління завжди актуальними і значимими є соціальні чинники. Спрямованість на суспільне благо повинна бути провідною в процесі здійснення управлінської діяльності.

Список літератури: 1. Товажнянський Л.Л., Романовський О.Г., Пономарьов О.С. Вступ до філософії управління: Навч. посіб. – Харків: НТУ «ХП», 2002. – 168 с. 2. Ушинський К.Д. Воспитание человека. – М.: Издат. Дом «Карапуз», 2000. – 256 с. 3. Романовський О.Г., Бабаєв В.М., Пономарьов О.С. Проблеми формування особистості лідера. – Харків: Майдан, 2000. – 193 с. 4. Никандров Н.Д. Религия и воспитание в школах России // Гуманитарні науки. – 2001. – № 2. – С. 126–134.

*Бондаренко О. А.
м. Харків, Україна*

МОВЛЕННЄВА КУЛЬТУРА СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Значення мови педагога в оволодінні молодим поколінням законів розвитку природи, суспільства, в набутті досвіду етичних взаємин з людьми – факт безперечний, доведений багатовіковим існуванням педагогічної професії.